

Jezuiti v Rusku. Zjednotenie s katolíckou Cirkvou príde

Gary Potter

21. novembra 2020 ✝ Cirkev

pokračovanie I. časti

Pápeži, svätci, ekumenické koncily a nespočetné zástupy katolíckych veriacich sa snažili nielen vo svojich modlitbách o ukončenie tohto odlúčenia. Medzi nimi vynikal svojou snahou exarcha Leonid Fjodorov, jeden z málo známych, avšak významných duchovných 20. storočia, o ktorého živote a odkaze ešte pojednáme v jednej z ďalších častí tohto článku.

Najskôr by sme sa však mali pozastaviť nad zmieneným katolíckym vplyvom, ktorý sa dá v Rusku pozorovať od počiatku 19. storočia, teda sto rokov pred fatimským zjavením. Aj keď o tomto vplyve nie je v povedomí ľudí, okrem niekoľkých odborných historikov, známe príliš mnoho, bol dostatočne silný na to, aby vtedy vládnucci cisár Alexander I. mohol zomrieť ako rímsky katolík.

Hlavné dôvody, ktoré spôsobovali rozmach katolicizmu, boli tri: prítomnosť Tovaryšstva Ježišovho, prítomnosť francúzskych emigrantov, ktorí utekali pred revolúciou, a nakoniec pôsobenie Josepha de Maistre.

Začnime teda prvým dôvodom, tzn. prítomnosťou jezuitov. Je známym faktom, že Tovaryšstvo Ježišovo bolo v roku 1773 rozpustené pápežom Klementom XIV., menej sa však vie, že Alexandrov predchodca, cár Pavol, žiadal pápeža Pia VII. o jeho znovuobnovenie na území Ruska, a tejto žiadosti bolo vyhovené. Petrohrad sa tak stal počiatkom 19. storočia hlavným sídlom jezuitov namiesto Ríma.

Pavol, rovnako ako Alexander, veľmi obdivoval pedagogické schopnosti jezuitov a bolo teda prirodzené, že sa im, pri povesti, ktorá ich vďaka cisárskej priazni predchádzala, podarilo získať do svojich radov mnoho synov popredných šľachtických rodín. V roku 1812 bolo kolégium v Polocku premenené na seminár, čím začala formácia ruských kňazov, neskôr dokonca získala aj štatút univerzity s právom dohľadu nad vyšším vzdelaním na území ríše zvanom Bielorusko.

Ďalšou dôležitou okolnosťou katolíckeho vplyvu bola prítomnosť tisícov francúzskych utečencov, ktorí tu hľadali útočisko pred revolúciou a jej celoeurópskym zhmotnením v podobe Napoleonovho impéria. Medzi emigrantmi, ktorí postupne získavali vplyv a postavenie v ruskej administratíve a armáde (pramene uvádzajú mená najmenej dvoch, ktorí boli menovaní gubernátormi), bol aj kráľ Ľudovít XVIII., so svojím dvorom. Je úplne prirodzené, že sa osobnosti takej dôležitosti pohybovali v tých najvyšších kruhoch, a bolo len otázkou času, kedy sa začne hovoriť o skutočnom ciele útoku revolúcie, ktorým bola – a stále je – Katolícka cirkev. Nebolo možné vyhnúť sa vysvetľovaniu dôvodov, prečo k udalostiam vo Francúzsku došlo, s čím súviselo aj objasňovanie katolíckej náuky, čo vlastne bola, či už chcene, alebo nechcene, misijná činnosť.

To nás privádza k tretiemu dôvodu, k prítomnosti Josepha de Maistre. Tento filozof, jeden z najvýznamnejších francúzsky píšucich autorov a, politickým slovníkom vyjadrené, katolícky kontrarevolucionár 19. storočia, neprišiel do Petrohradu ako utečenec, ale ako veľvyslanec kráľa Sardínie a Piemontu a pobýval tu od roku 1802 pätnásť rokov.

Ako sa dozvedáme z knihy *The Icon and the Axe* (Ikona a sekera) od amerického historika Jamesa H. Billingtona, de Maistre sa v roku 1805 stal dôverníkom mladého cára Alexandra I.

Zdroj: Pixabay

„De Maistre,“ píše Billington, „bol presvedčený, že Prozreteľnosť vyvolila Rusko na spásu Európy. (...) Fascinovala ho možnosť obrátiť túto obrovskú krajinu na katolícku vieru...“ a na toto zameral celý svoj misijný program, ktorého účelom bolo kázať evanjelium mladým aristokratom – budúcim vládcom krajiny. Nepochybne je jeho zásluha, že v roku 1813 cár Alexander osobne prijal katolícku náuku o vychádzaní Ducha Svätého z Otca a Syna.

Billington ďalej uvádza, že v období okolo roku 1810, keď rástlo napätie medzi Napoleonom a Ruskom, sa de Maistre stal „vodcom ideologickej mobilizácie ruskej aristokracie a opisoval jej boj ako vojnu kresťanskej civilizácie proti novému Ceasarovi“.

V roku 1812 sa mu dostalo ponuky na pozíciu oficiálneho editora dokumentov vydávaných cárskym menom, bolo to však na nešťastie v tom istom roku, keď Napoleon napadol Rusko. Výchova národa obrátením jeho budúcich vodcov bola síce vynikajúcim dlhodobým plánom, na ktorého realizáciu však nebolo dostatok času – invázia zo západu spôsobila nárast protikatolíckych nálad medzi ruským obyvateľstvom. Priamym dôsledkom potom bolo vypovedanie Tovaryšstva Ježišovho z Petrohradu a Moskvy v roku 1815, o rok neskôr následne z celého územia cárstva. Sám de Maistre odišiel z krajiny v roku 1817 a v zime 1821 umiera v Turíne.

Čo sa týka ďalších osudov Alexandra I., nie je úplne preukázané, či pred svojou smrťou v roku 1825 konvertoval ku katolicizmu, či nie (ako tomu bolo preukázateľne u dvoch poreformačných anglických kráľov Karla II. a Eduarda II.). O čom však historické pramene podávajú nezlomné dôkazy, je skutočnosť, že cár osobne vyslal do Ríma emisára s tajnou úlohou priviesť vzdelaného duchovného, ktorý by Alexandra pripravil k vstupu do Cirkvi. Za to, že ku konverzii nakoniec došlo, sa môžeme len modliť.

Prenasledovanie katolíkov v pravoslávnom Rusku nabralo na takej intenzite, že sa ruskej katolíckej cirkvi podarilo obrodíť až tesne pred vypuknutím 1. svetovej vojny. Súčasný postoj Svätej stolice odráža záväzok, že Katolícka cirkev sa nebude usilovať obrátiť na vieru nikoho, kto pochádza z pravoslávia, nieto celý národ. Tento sľub je bremenom tzv. Balamandskej deklarácie. Tu je nutné pripomenúť slová fatimského posolstva o obrátení Ruska. Opäť uvedme, že to nie je vývoj z ničoho, nejedná sa totiž o národ, ktorý by bol jednej pravej viery neznalý, veď ju už sv. Vladimír prijal, a ona mala znova tak veľký vplyv sto rokov pred fatimským zjavením.

Jednou z postáv, ktorá mala najväčší podiel na obnove ruskej katolíckej cirkvi východného rítu, bol Leonid Fjodorov. Narodil sa v Petrohrade v rodine majiteľa reštaurácie, ktorú navštevovali prevažne umelci a intelektuáli. Aj keď bol vychovaný v prostredí prísneho pravoslávia, tak Leonid nemal žiadne duchovné ambície a túžil po vojenskej kariére. Bol to však vplyv stredoškolského učiteľa, vďaka ktorému sa nakoniec rozhodol vstúpiť do kňazského seminára.

Ten istý učiteľ tiež nabádal Leonida, aby sa pokúsil prekonať obmedzenosť ruského národného pravoslávia vo vzťahu k všeobecnej cirkvi a študoval náuku katolíckej cirkvi, ktorá je jediná jej stelesnením. Aj keď sa môže takýto postoj vo výuke zdať pomerne prekvapivý, je nutné mať na pamäti, že katolícke ideály znova začali získavať vplyv v ruských intelektuálnych kruhoch, najmä vďaka filozofovi Vladimírovi Solovjevovi často nazývanému „Ruský Newman“.

Fjodorovov vývoj postupom času nezadržateľne smeroval ku katolicizmu, konverzia však podľa vtedy platných zákonov znamenala stratu ruského občianstva, a pre kňaza, ktorý by konvertitu do pravej Cirkvi prijal, dokonca vyhnanstvo na Sibíri. Bol teda nútený v roku 1902 Rusko opustiť a vydať sa do Talianska (zákon umožňujúci ruským katolíkom praktizovať ich vieru vstúpil do platnosti až o tri roky neskôr). V lete pri slávnosti sv. Ignáca z Loyoly oficiálne prestúpil ku katolicizmu a bol prijatý do jezuitského seminára v Anagni. Aj keď výuka prebiehala v latinčine, ktorú sa naučil ako malý chlapec, a nerobila mu teda veľké problémy, zostával stále verný svojim koreňom. Prázdniny trávil v gréckom kláštore Grottaferata neďaleko Ríma, presláveného tým, že nikdy, ani v roku 1054, ani nikdy neskôr, neupadol do schizmy. Bolo preto nanajvýš prirodzené, že sa Leonid túžil stať kňazom byzantského rítu. Požiadal teda pápeža sv. Pia X. o túto možnosť a dostal kladnú odpoveď. „Svätý otec priaznivo vyhovuje vašej žiadosti ... napriek všetkým výhradám, ktoré by sa mohli objaviť.“ A tak na piatu pôstnu nedeľu prijal v roku 1911 z rúk arcibiskupa bulharskej cirkvi, Mons. Michaila Mirova, kňazské svätenie.

Zdroj: Pixabay

Pojednávať podrobnejšie o živote a diele Leonida Fjodorova by presahovalo rámec tohto článku, preto sa obmedzíme len na najdôležitejšie údaje. Prvým z nich je skutočnosť, že bol ustanovený prvým exarchom obnovenej ruskej katolíckej cirkvi byzantského rítu. V byzantskej kultúre bol termín exarcha používaný pre štátneho úradníka, ktorý mal na starosti správu určitej oblasti a reprezentáciu cisárskej moci. Ako nový úrad v katolíckej cirkvi malo ísť len o prechodný stav, tzn. exarcha ruskej katolíckej cirkvi bude zastávať svoj úrad len do doby, než dôjde k znovuzjednoteniu ruského „pravoslavia“ s Cirkvou.

V tejto súvislosti je nutné zdôrazniť, že exarcha Leonid v snahe o návrat k pravde, ktorú prijala Rus v dobe pred schizmou pri svojom obrátení, nikdy nehovoril o „konverzii“, ale o „znovuzjednotení“. V tejto nádeji žil celý svoj život.

Rozdiel medzi oboma termínmi je dnes v zásade nepodstatný, pretože oboje je popreté Balamandskou deklaráciou, hovoriacou o „sesterských cirkvách“. Tak, ako sa tvárou v tvár dnešnému ekumenizmu zdá všetko snaženie francúzskych a španielskych misionárov o šírenie viery za západnej pologule úplne zbytočné, javí sa tak zdanlivo bezvýslednou aj najvyššia obeť, ktorú priniesol na Východe exarcha Leonid. Katolíci, ktorí vyznávajú jedinú a nedeliteľnú vieru, však vedia, že jeho snaženie prinesie, až Boh dá, svoje ovocie.

Isté však je, že príhodná doba nenastala za Leonidovho života – nebol mu daný dostatok času a priestoru, svojej činnosti sa mohol v období pred vypuknutím I. svetovej vojny venovať len sporadicky a jeho aktivity po Októbrovej revolúcii nemali pre komunistické represie príliš dlhé trvanie. V období tesne po prevrate v roku 1917 bola jeho činnosť najsilnejšia, pretože nastalo krátkodobé uvoľnenie, dochádzalo k množstvu nečakaných a významných obrátení, obzvlášť v radoch ortodoxných kňazov. Všetky nádeje však stroskotali, keď bol v roku 1922 zatknutý, uväznený a odsúdený v zinscenovanom procese za „protištátne aktivity“ na tri roky do gulagu. Nebol sám, spolu s ním trpela a umierala v neľudských podmienkach pracovných táborov blízko polárneho kruhu aj veľká väčšina kňazov a sestier, ktorých priviedol k viere.

Po svojom prepustení z gulagu (išlo o tábor Solovky – Solovecké ostrovy) bol za svoju ďalšiu pastoračnú činnosť opäť odsúdený k deportácii na sever, kde v marci 1934 zomrel.

Zomrel s vedomím, že jeho národ začal svojou históriou ako kresťanský, vyznávajúci jedinú pravú vieru, že katolicizmus mal v jeho krajine pred storočím obrovský vplyv, a stále sníval o zjednotení svojej vlasti s Cirkvou. O čom však nemal ani tušenia, bolo, že ono zjednotenie je Božím plánom, oznámeným Pannou Máriou na druhom konci Európy v Portugalsku, a to v dobe, keď začala jeho osobná kalvária, a znova potvrdením sv. Lucie v Tuy roku 1929. Teda v dobe, keď jeho viera prechádzala najťažšou skúškou.

On to nevedel, my však áno. A preto tiež vieme, že jeho nádej nakoniec dôjde naplnenia.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/jezuiti-v-rusku-zjednotenie-s-katolickou-cirkvou-pride/>